

Cellegift

Cytostatika

Kreft
foreningen

Målet med dette faktaarket er å gi en kortfattet og generell informasjon om cellegift. Det vil også bli gitt muntlig informasjon fra lege og sykepleier på sykehuset der du skal få behandlingen.

HVA ER CELLEGIFTBEHANDLING?

Cellegift kalles også cytostatika eller kjemoterapi. Begrepene brukes ofte om hverandre. Dette er medisiner som brukes i kreftbehandlingen for å ødelegge eller hemme kreftcellene.

Behandlingen kan gis:

- > Direkte i en blodåre (intravenøst), ofte utblandet i en større væskemengde. Dette er den vanligste måten.
- > Som tabletter eller kapsler.
- > I kroppens hulrom.

Ofte kombineres flere forskjellige cellegifter i en og samme kur.

MÅL FOR BEHANDLINGEN

Cellegiftbehandlingen kan ha ulike mål:

Kurativ behandling har som mål å helbrede sykdommen. I noen tilfeller gis det en tilleggsbehandling (adjuvant behandling) med cellegift, for å ødelegge eventuelt gjenværende kreftceller.

Lindrende behandling (palliativ behandling) gis for å minske eller forebygge plager, forlenge overlevelse eller en kombinasjon av disse.

HVORDAN VIRKER CELLEGIFT?

Cellegift fraktes med blodet ut til celler og vev. Når medisinen kommer frem til kreftsvulsten, tas den opp i den enkelte kreftcelle og hemmer eller stanser celledelingen. Derved ødelegges kreftcellene og de mister evnen til å formere seg. Ofte kombineres flere typer cellegift. Dette gjør behandlingen mer effektiv fordi de ulike stoffene angriper svulstcellene på forskjellige måter. Cellegift påvirker også kroppens normale celler, men de normale cellene har større evne til å reparere seg. Bivirkningene er som oftest forbigående, mens de noen ganger kan være varige.

HVOR BLIR KURENE GITT OG HVOR OFTE?

Dette varierer. Informasjon om hver enkelt kur vil du få der behandlingen gis. Kurene gis både på poliklinikker og ved innleggelse i sykehus.

HVEM GIR CELLEGIFT?

Behandlingen er alltid foreskrevet av en lege. Vanligvis gis kurene av en sykepleier.

HVILKE BIVIRKNINGER HAR CELLEGIFT?

Bivirkningene skyldes at cellegift også påvirker kroppens normale celler. Spesielt de cellene som deler seg hurtig, som for eksempel celler i mage-tarmkanalen, benmargen, hud og hårcellene. Allmenntilstanden kan også bli redusert. Man kan bli slapp, trett, sliten og få vekt-

tap. Det er forskjellig fra person til person i hvilken grad bivirkningene oppstår.

Kvalme og brekninger

Mange av kurene kan gi kvalme og brekninger, avhengig av hvilke cellegifter som gis. Ubehaget oppstår fra noen timer etter at kuren har startet og kan vedvare i timer eller døgn etter avsluttet kur. Noen kurer fører til forsinket kvalme, det vil si at kvalmen først oppstår etter noen dager. For å dempe eller forhindre bivirkningene, gis kvalmestillende medisiner. Psykiske faktorer kan også påvirke opplevelsen av kvalme. Snakk med helsepersonell om dine spørsmål, erfaringer og ønsker knyttet til cellegiftbehandlingen.

Håravfall

Avhengig av hvilken cellegift man får, vil hårcellene påvirkes. Noen typer cellegifter fører til at en blir tynnere i håret, mens andre vil gi totalt hårtap. Det er individuelle forskjeller. Enkelte cellegifter fører til at man også mister håret på resten av kroppen. For mange er hårtapet en påkjenning. Etter avsluttet behandling vil håret vokse ut igjen.

Trygdekontorene gir økonomisk støtte til parykk. Det trengs en attest fra lege. Mer om dette finner du i brosjyren fra Kreftforeningen «Rettigheter for pasienter og pårørende».

Ved noen sykehus brukes det såkalte «ishetter» for å motvirke håravfall ved cellegiftbehandling. Snakk med legen om dette er et tilbud du kan benytte deg av.

Feber

Enkelte cellegiftkurer kan gi feber noen timer etter behandling. Dette er en normalreaksjon. Feber som oppstår mellom kurene, kan være tegn på en infeksjon. Ved feber over 38° skal lege kontaktes. Det

kan da være nødvendig å ta blodprøver og eventuelt starte med antibiotika.

Påvirkning av benmargen

De fleste cellegiftkurer påvirker produksjonen av blodcellene i benmargen. Dette gjør at antall hvite blodlegemer synker under normalt nivå (leukopeni). Vanligvis oppstår dette 7 til 12 dager etter start av kur. Faren for infeksjoner er derfor i denne perioden større enn normalt. Man er spesielt utsatt for smitte fra andre som har luftveisinfeksjoner, diaré, oppkast og barnesykdommer. Snakk med helsepersonell om de forholdsregler som gjelder for deg. God håndhygiene er viktig for å unngå smitte. Blodplatene synker også etter kur (trombocytopeni). Dette kan medføre at man lettere blør, for eksempel fra slimhinner i nese og munn. Etter lengre tids behandling kan produksjonen av røde blodlegemer nedsettes, slik at blodprosenten blir lav (anemi). Det kan bli aktuelt med blodoverføring. Før hver ny kur taes blodprøver for å se at benmargen har produsert tilstrekkelig nye blodceller. Bivirkningene fra benmargen er forbigående.

Påvirkning av slimhinnene

Flere cellegifter virker på slimhinnene. Dette gir blant annet sårhet i munn og svelg, som igjen kan gå utover matinntaket. Smakssansen kan endres under behandling. Slimhinnene i mage og tarm påvirkes også. Blæreslimhinnen kan bli irritert, slik at det oppleves som en urinveisinfeksjon uten at bakterier påvises. Slimhinnen i skjeden kan også bli tørr og sår.

Påvirkning av kjønnskjertler

Under behandling kan kvinner få uregelmessig menstruasjon, eller den kan stanse helt. Produksjonen av sædceller hos menn påvirkes, og dette gjør at befruktnings-

evnen kan bli nedsatt. Graviditet anbefales ikke det første året etter cellegiftbehandling, da det er usikkert om cellegift kan gi fosterskade. Graden og varigheten av nedsatt befruktningsevne er avhengig av kuren som er gitt.

Skade på nerver

Tap av muskelkraft, følelsesløshet og kuldefornemmelse på tær og fingre, kan oppstå på grunn av skader på små nerver. Disse er som regel forbigående, men i noen tilfeller kan plagene være varige.

LIVSFØRSEL VED CELLEGIFTBEHANDLING

> Frisk luft og aktivitet

Dette anbefales fordi det virker gunstig inn både fysisk og psykisk. Unngå hard trening under kurene.

> Væskeinntak

Drick rikelig, helst to liter i døgnet. Det er viktig å få skilt ut avfallsstoffer. Snakk med legen om væskeinntak i forhold til egen kroppsvekt.

> Alkohol

Alkohol i større mengder bør unngås, da cellegiftbehandling i seg selv er en belastning for kroppen.

> Soling

Enkelte cellegifter kan gi hudreaksjoner i forbindelse med solbestråling. Snakk med helsepersonell om dette.

> Seksualitet

Man kan være seksuelt aktiv i behandlingsperioden, men situasjonen og av og til behandlingen i seg selv, kan gi forbigående potensproblemer og nedsatt lyst. Bruk av kondom anbefales de første dagene etter kur, på grunn av utskillelse av avfallsstoffer som inneholder rester av cellegift.

> Medisiner

Noen medisiner kan virke inn på effekten av cellegiften, derfor bør du snakke med lege om hvilke medisiner du bruker.

> Alternativ behandling

Mange ønsker å benytte alternative eller komplementære behandlingsformer. Noen av disse kan være ugunstige i kombinasjon med cellegift. Bruker eller overveier du alternativ behandling, snakk med behandlende lege om dette.

> Avfallsstoffer

Det første døgnet skiller det meste av avfallsproduktene etter cellegiftbehandling ut.

- Vær nøye med håndhygiene, bruk rennende vann og såpe.
- Bruk papir til å tørke opp rester av avføring eller urin, vask deretter med såpe og vann.
- Klær som tilsøles av urin, avføring eller oppkast, bør vaskes med en gang.
- Ved tilsøling av huden bør huden vaskes med såpe og vann.
- Ha god toaletthygiene. Menn bør sitte når de later vannet. Skyll ned to ganger.
- Legg bleier, bind og annet søppel i en plastpose og knytt godt igjen.

På denne måten kan du omgå andre normalt, også barn og gravide.

Har du behov for mer informasjon? Ring Kreftlinjen på telefon 800 48 210

Du kan også kontakte oss på

- > e-post: kreftlinjen@kreftforeningen.no
- > SMS til 1980 merket Kreftlinjen
- > eDialog 24 på www.kreftforeningen.no
- > FAQ / ofte stilte spørsmål

Rettigheter og muligheter

- > telefon 800 48 210
- > e-post: rettigheter@kreftforeningen.no

Kreftlinjen er åpen for alle og tjenesten er gratis fra fasttelefon. Den er et tilbud til kreftpasienter, pårørende, helsepersonell og alle andre som har spørsmål om kreft. Kreftlinjen bemannes av helsepersonell som har taushetsplikt.

Råd og informasjon om rettigheter og muligheter gis av et tverrfaglig kompetanseteam med jurister, sosionomer og sykepleiere med bred erfaring innen trygderettigheter, arbeidsrett, forsikring, økonomiske støtteordninger, praktiske hjelpeordninger, pasientrettigheter, pasientskader, klagesaker, testamente/arv/skifte og andre juridiske spørsmål.

PASIENTFORENINGER

Pasientforeningene er landsomfattende og tilbyr medlemmene sosialt fellesskap, støtte og rehabilitering. De driver også opplysningsarbeid og besøkstjeneste. Alt arbeid drives på frivillig basis.

Kreftforeningen har et nært samarbeid med 10 pasientforeninger:

- > Foreningen for brystkreftopererte (FFB)
- > Norsk Landsforening for Laryngektomerte (NLFL)
- > Ungdomsgruppen i Kreftforeningen (UG)

- > Støtteforeningen for Kreftsyke Barn (SKB)
- > Norsk Forening for Stomi- og Reservoaropererte (NORILCO)
- > Margen
- > Prostatakreftforeningen (PROFO)
- > CarciNor
- > Lymfekreftforeningen
- > Gynkreftforeningen (FGK)
- > Lungekreftforeningen

Pasientforening for hjernesvulst er under etablering (november 2008).